

fenti válasz tárgyilagosságáról, továbbá, hogy mennyire érdemes énnekem figyelembe venni azt az állítást, hogy az én bírálatomba is csusztak be elég vaskos hibák.

Bizony ennyi szót is kár volt pazarolnom arra a «jól írt, rossz physikára», de megtettem annak a reményében, hogy az i. t. szerzők ezután talán alaposabban át fogják gondolni azt, a mivel a nyilvánosság elé akarnak lépni.*

SZIJÁRTÓ MIKLÓS.

VEGYESEK.

— A középiskolai tantervek revisióját a közoktatási tanács hosszas és alapos tanácskozások után végre befejezte. Nagy reformnak nem fogja senki ezt a munkálatot tekinteni, — nem is akar nagy reform lenni. A tanács szigorúan tartotta magát Wlassics minister rendeletéhez, mely a tanterveknek az *érvényben levő törvények keretében való* oly irányú javítását kívánta, melylyel a *túlterhelésnek* sokat hangoztatott vádjá és a *nemzeti tantárgyakban elért gyenge eredmények* ellen irányzott panaszok tárgyaltanokká váljanak. A törvények kerete megkövetelte a görög-pótló tanfolyam megtartását. A tanács a legerélyesebben hangsúlyozta, hogy e tanfolyamnak tanterve tarthatatlan és az 1890: XXX. t.-cz. keretében lényegesen nem is javítható. Azért csak a legtöbbször és legtöbb okkal megtámadott, de a törvényben gyökerező határozatoknak enyhítésére törekedett és egy oldalról tetemesen leszállította a rajzból eddigelé érvényes követelményeket, más oldalról pedig az irodalmi anyagot czélszerűbben a következőkben állapította meg:

V. oszt. Homeros és Herodotos, kapcsolatban olvasmányokkal magyar epikusokból és történetirókból.

VI. oszt. Aeschylusnak vagy Sophoclesnek egy tragédiája; görög lyrai szemelvények, kapcsolatosan a magyar classicus iskolával.

VII. oszt. Thukydides és Demosthenes, kapcsolatos olvasmányokkal magyar történetirókból és szónokokból. A görög irodalom történetének áttekintése.

VIII. oszt. Platon (pl. Apologia, Kriton, Phædon). A görög művészet remekeinek történeti ismertetése.

A túlterhelés vádját a tanács, főleg a matematika és természet-tudományok körében, nem találhatta indokolatlannak. Ez okból első sorban a nevezett szakokban szigorú revisió alá vette a vitás követelményeket, melyeket részben alább szállított, részben helyesebben csoportosított vagy egyszerűsített. Bizonyára általános helyesléssel fog találkozni a

* Ezzel a vitát a Magyar Pedagógiában befejezettnek nyilvánítjuk.

természetráj új beosztása is, mely szerint e tantárgy az alsó osztályokban visszanyerte régi önállóságát, a gymnasium felső osztályaiban pedig (IV. Növénytan, V. Állattan, VI. Ásványtan és Chemia) természetes és becses kapcsolatban van a természettani oktatással.

A nemzeti tantárgyakat illetőleg a tanács a magyar történetnek, alkotmánynak, földrajznak és irodalomtörténetnek jóval nagyobb tért juttatott, úgy, hogy az eddigi panaszok — föltéve, hogy majd jó tankönyvek is támogatják a revideált tantervek helyes intenióit — csakhamar meg fognak szünni.

Végre figyelmet érdemel, hogy a revisió folyamán a gymnasium és reáliskola tantervei még közelebb jutottak egymáshoz, a mi a tankönyvek szempontjából is öröndetes eredmény. De öröndetes tény, mint némileg előmunkálata azon nagyszabású reformnak, az egyenjogúsítású középiskola megteremtésének is, melyet Wlassics miniszter kilátásba helyezett és melyet, egyetértve az ország egész intelligentiájával, a közoktatási tanács is a legnagyobb örömmel fogadott és minél előbb megvalósítandónak vall.

— **Igazgatói utasítás.** Dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter legutóbb 37,560. sz. alatt közzétette a középiskolai igazgatók számára való utasítást, mely fokozatos kiegészítése a főigazgatók számára már régebben kiadott utasításnak s célja az igazgatói hatáskörre nézve, a mint az középiskoláink fejlődésében részint a gyakorlat révén, részint esetenként kibocsátott felsőbb rendeletek során kialakult, az eddigi szétszórt intézkedések egybefoglalásával a vezetés és ellenőrzés munkáját, nemkülönben az igazgatói ügyvitelt megkönnyíteni s itt-ott gyakorlati tanácsokat adni oly ügyekre, «melyeknek tapintatos elintézése külön szabályrendeletekkel meg nem állapítható s az igazgatói tiszt egyéni jellegével függ össze». Örömmel üdvözljük e fontos és valóban szép munkálatot, melyet még a régi közoktatási tanács dolgozott ki és a mostani tanács csak stiláris tekintetben revideált, s ismertetésére legközelebb visszatérünk, ép úgy a mellékfoglalkozásokról szóló alábbi rendeletre is.

— **A tanári állással össze nem férő mellékfoglalkozások tárgyában** dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter folyó évi okt. 27-kén 68,400. sz. a. a következő körrendeletet adta ki:

Az 1883. évi XXX. t.-cikk 32. §-a a középiskolai tanárok mellékfoglalkozása iránt olyképen intézkedik, hogy «azok fizetéssel járó hivatalt vagy rendes alkalmazást nem vállalhatnak el» — «hogy pedig mennyiben vállalhatnak akár polgári jogaik gyakorlásából, akár pedig szellemi tevékenységükből eredő oly tisztséget, vagy megbízást, mely őket tanári

hivatásuk betöltésében akadályozhatná, azt esetről-esetre a vallás- és közoktatásügyi miniszter, illetőleg az illető felekezeti főhatóság határozza meg.»

A törvény e rendelkezésének inteniója kettős.

Az egyik az, hogy az iskolán kívüli munkával való túlságos megterhelés, — a rendes iskolai elfoglaltságnak, az oktatás kellő eredményességének hátrányára ne váljék; — a második pedig az, hogy a mellékfoglalkozás olyan legyen, mely a tanári, illetőleg igazgatói állással összefér és sem ezt, sem a tanárok által szolgált intézet érdekeit nem veszélyezteti.

Ily, a középiskolai igazgatói és tanári állással össze nem férő mellékfoglalkozások közé sorozandók különösen: pénzintézeteknek közkereseti, betéti és részvénytársaságoknak és általában nyereségre irányított vállalatoknak alapításában, igazgatásában személyes ténykedéssel való részvétel; továbbá azokban elnöki, igazgató-választmányi, vagy felügyelő bizottsági tisztii, vagy bármely oly állás viselése, mely állandó javadalmazással, osztalékban való részesedéssel, jelenléti illetményekkel vagy egyéb jutalmazásokkal van összekötve.

További eljárás végett tudatom a tanker. kir. főigazgatósággal, hogy a felsorolt mellékfoglalkozásokat ezennel eltiltom, illetve az elvileg megengedhető mellékfoglalkozások engedélyezését a törvény értelmében mindenesetre magamnak tartom fenn, és e végből felhivom egyuttal a királyi főigazgatóságot, hogy tankerülete középiskoláiban előfordult minden mellékfoglalkozást — ha az eddig meg nem történt volna, 1898. évi ápril hó 15-éig jelentsen be, jövőre pedig minden mellékfoglalkozásról a tanév elején, ha pedig a mellékfoglalkozás megkezdése a tanév folyamán szándékolatnék, minden egyes esetben külön tegyen sürgős jelentést.

— Didon abbé a testi nevelésről. Az idei hávre-i olympusi kongressusnak fénypontja volt Didon abbénak a testi nevelés fontosságáról szóló előadása. *De l'action morale des exercices physiques*, vagyis «a testgyakorlat erkölcsi és jellembeli hatásairól» volt a címe a híres dominikánus és a jelenkori egyik legkiválóbb francia szónok előadásának, mely a jelenlevőkre mély, mondhatnám megrendítő hatást tett. Bizonyynal megérdemli e beszéd, hogy a mi közönségünk is, főleg pedig az értelmes, de mindeddig még elfogult szülők, egész terjedelmében megismerjék. E helyen mellőzve azon érdekes politikai kitéréseket, melyeket a híres szónok beszédébe vegyített, lehető hű fordításban közlöm az emlékezetes megnyilatkozást.

Didon abbé mindenekelőtt Coubertin hr. működésének adózik kellő elismeréssel s nyomban rátér tárgyára.

Beszélni fogunk azon nevelésről, mely a szabadban való gyakorlatokban és az atletikai sportban rejlő erkölcsi erőben nyilvánul. E tárgy mindenkit érdekel: az anyákat fiaik révén, a nyilvános hatóságokat, a közoktatás munkásait; érdekli végre mindazokat, a kik szívükön viselik hazájuk jövőjét. Azt tartom, hogy némi szolgálatot teszek az ügynek, ha még a legcsökönyösebbeknek is sikerül meggyőzően bebizonyítani, hogy az a nevelő hatalom és erkölcsi erő, mely a szabadban való gyakorlatokban rejlik, valóságos hatalom, melynek senki és semmi sem képes ellentállani. Nézzük tehát, melyek az ezen gyakorlatok állandó és szakadatlan művelésével járó eredmények? Az eredmények elseje a *testi mozgékony-ság*, de — mondhatnák önök — ez nem erkölcsi erő. — Hogyan? hölgyeim és uraim! a testi mozgékony-ság nem erkölcsi erő? De hát nem feltétele-e valamennyi erkölcsi erőnek?

Ha bágyadt és testileg tehetetlen gyermeket látunk, bizonyosak lehetünk benne, hogy erkölcsileg is olyan. Viszont a zajongásig éber és eleven gyermekről eleve meg lehetünk győződve, hogy minden erőnyek csirája meg van benne.

Nos hát, a testi erőnek a szabadban való gyakorlatok révén elért mozgósítása első eredménye az atletikai sportnak.

Második eredmény: *készség a harcra és küzdelemre*. Valamint a legtöbb gyermeknél veleszületett restséggel találkozunk, melyet minden áron le kell győzni, nehogy e restség megtámadja a többi tehetségeket, azonképen rajta érhetjük mindegyiket valamely eredendő gyávaságon. A gyermek azon kezd, hogy fél: az emberiség eleinte félnék; de az életben szükséges, hogy bátorságának tanúbizonyságát adja s ezért kell, hogy a gyermekben a harcra és a küzdelemre természetét fejlesszük.

Ne ijedjenek meg ettől a szellemtől! Azt mondhatnák, hölgyeim, hogy hisz akkor nem büntethetjük többé gyermekeinket, mert harcedettek lévén, semmibe sem veszik az ütlegetek és a sebeket. De ne feledjék, hogy a harcra készek az erősek, az erősek pedig jók; viszont a renyhék ravaszok és gyöngék; ezek pedig veszedelmesek, mert árulók. A félnéknél még a nyeglét is többre becsülöm.

Fejlesszük tehát a harczias szellemet! Ime egy akadály, döntsük le! de ha erre képtelenek lévén, megkerülnék? Nem bánom! Ha azonban mialatt megkerüljük az akadályt, üldöznének — ne rettegjünk a támadástól! Ezt értem a harczai szellem alatt, ez az ember legszebb test-erkölcsi erőnye.

Van az emberben eredendő gyávaság, de van veleszületett hősiessége is; csak azon fordul meg, hogy kettőjük közül melyik lesz úrrá. A sport diadalra segíti a harczai szellemet, vagyis a bátorság és hősiesség szellemét, mely a gyermekben szunnyad. A sport a gyermeket bátor ifjává neveli, a ki nem riad vissza az akadályoktól.

A harmadik eredmény az *erődedzés* és az *ellenálló képesség*. Az az erős, a ki sokat tud túrni és ez nem mindig a támadó. A kitartás és a türelem mutatja az erőt, a ki nem hunyászkodik meg. Ilyen ifjúságot kell kiállítanunk — s ez nem is olyan nehéz Galliában, mert a gallok nem tunyák.

Mondok majd valamit, a mi tetszeni fog a francia anyáknak, a kiket jól ismerek és a kik a fentartás ösztönénél fogva mindig aggodalmasak. Rámutatok tehát egy módra, melylyel gyermekeiket fenlathatják és ez abból áll, hogy őket mértékletességre szoktassák, nehogy a bort

vagy a szesz megszeresék, nehogy alig 12 éves korukban már dohányozzanak és hogy a maga idejében és helyén élvezeteknek is hódoljanak.

Megfigyeltük és naponkint megfigyeljük még, Coubertin úr meg én, hogy az iskolai tornakörök ifjúsága alig dohányzik, hogy nem járnak lóversenyekre fogadások kedvéért; tapasztaltuk azt is, hogy nagyon mértékletesek és hogy élvezetek dolgában a helyes úton járnak.

Szólnom kell még a testgyakorlatoknak — hogy úgy mondjam *polgári vagy társadalmi hatásáról*. A sport, midőn a fiatalságot, természetének és mozgásbeli szükségletének megfelelően, csoportosítja, az *erőket egyesíti* is. Az *Albert-le-Grand* iskolában azt tapasztaltam, hogy ott apró kis körök alakultak, a melyeket természetes rokonérzés, családi összeköttetések, különböző, nehezen elemezhető tekintetek hoztak együvé, s így hatosával, négyesével, kettesével láttam őket tagozódva.

Oh! ezt nem szeretem s minthogy a baj orvoslását gyökeresen szoktam végezni, nem szóltam a fiúknak, hanem azt gondoltam magamban: íme oly seb, melyet ki fogsz irtani! És anélkül, hogy egy szót ejtettem volna, szerveztem a testedzést, elvegyítve a csoportokat, és azt értem el, hogy az a nagyszámú ifjúság összetestvéresült.

Nagy Albertnek fehér-fekete zászlója alatt közeledtek egymáshoz a harczban, úgy hogy valamennyi küzdő ezentúl nem ismert mást, mint a zászlótartó kapitányt, a neki segédkező tiszteteket és a bátor katonákat, a kik az ellenséget döngetik.

Ha szabadna tennem, az al-préfet úrhoz fordulnék s azt mondanám neki: önök, a kik sokaságot vezetnek, a kiknek van mit kormányozni, önök látják, mily hatalom az, ha egységet teremthetnek és a harczosokat egy nagy eszme köré összegyűjthetik.

Ez a politikus szellem, mely egyesít, míg ellenben az impolitikus abban áll, hogy szétválaszt.

Ezekben felsoroltam néhány gyakorlati eredményt, melyet a testedző és atletikai társulás révén, a szabadban folytatott gyakorlatok által érhetünk el.

Észrevehetik az erkölcsi mozzanatot. Az anyák és apák immár felfoghatják, hogy kötelességük fiaikat erre az útra terelni.

Azt kérdezhetnék tőlem: Hogyan szervezzük tehát a sport-játékokat, hogy ilyen eredményekre vezessenek?

Azt felelem, hogy ezen szervezetek mindenütt, a hol francia ifjúságot nevelnek, a *szabadság* jellegével bírnak; szabadság az alapításban, sőt az egyesülésben is, mert kell, hogy a fiatal emberek kisebb köreiket önmaguk szervezzék. Hadd válasszák elnöküket, titkárjukat, pénztárosukat, mert az így megalakult vezetőséget elfogadják mint szabadon elismert tekintélyt.

Ez a szabadság a társaságok szervezetében francia iskolai intézeteinkben egészen új valami volt, mert azelőtt nálunk az összpontosítás uralkodott az iskolai előljáróság tekintélye alatt. Föltettem magamban, hogy rést nyitok a szabadságnak, mihelyt nekem kell majd valamely kis társaságot vezetnem: hadd jusson be a szabadság a szervezetekbe és az intézetekbe. Így aztán, ha majd kellően felfegyverkezett, onnan dadalmasan bejárhatja az országot.

A mit föltettem magamban, azt be is váltottam. Ezek a társaságok megalakultak s csodálkoztam azon a buzgóságon, a melyet a választott elnökök, titkárok és tisztviselők kifejtettek. Mennyire megbecsülték a

reájuk ruházott méltóságot! Azt is tapasztaltam, hogy a felsőbbeségtől kinevezett iskolai tisztviselőknél kevesebb befolyásuk volt mint azoknak, kiket tanuló társaik választottak. Miért? Mert csak ezeknek van meg az a tekintélyük, a mely a közvélemény súlyával bír.

Mert az iskolában csak úgy mint az országban, a kis csoportokban úgy miut a nemzet előtt csak egy uralkodó tekintély van és ez a *közvélemény!*

Az az előljáró, a ki nem ezen alapon áll, nem tehet semmit; míg az, a ki azon talajon épít, mindent végezhet, különösen ha valamely fenköltebb czélnak szolgál.

A minthogy azok a társaságok szabadon alakultak, úgy igazgatósuknak is szabadnak kell lenni, még költségvetésük tekintetében is.

Hadd tanulják meg az ifjak, hogy mi az a felelősség! Ha jónak látom, még hibát sem előzők meg, mert az alkalmat szolgáltat az okulásra. Nem szeretem a hibátlan tanítványokat, jobban szeretem azokat, a kiket javítani kell. A jó lovat is megfenyítik, ha rosszúl lépett.

Igy fogom hát fel a vezetőségnek helyzetét és szerepét a sport- és athletikai körökben. Ez a szerep jóakaró, buzdító, erősítő, előrelátó pártolásban álljon, többet nem lehet kívánni szabad lényekkel szemben. A szabad lénynek meg kell adni a szabadságot. Nem lehet vele beszélni máskép, mint független emberrel. Ebben áll a dolog lényege.

Egy megjegyzésem azonban még volna. Ezeket a társaságokat okvetetlen tiszteletben kellene tartani a munka és a tanulmány terén. Az bizonyos, hogy annak a társas körnek a tagjai, a kik egész napon át a sportnak hódolnak, a latin, a görög nyelvet, a történelmet és a mennyiségtant nem fogják röptében fiatal fejükbe venni, kell tehát, hogy munka és játék méltányosan felosztassék.

Egyetértenék e tekintetben Godard úrral, a ki azt mondja, hogy szeretném látni, ha a testi tevékenységnek is megadatnék az őt illető idő, sőt valamivel több. De nem mennék el a három nyolczasba vetett hit egyedül üdvözítő voltáig.*

Bizonyos, hogy akkor, a midőn az izmok működnek, erősödnek, az agy tevékenysége is fokozottabb lesz. És én azt tartom, hogy a «football» győzőinek sok reményük van arra, hogy tudományos vizsgálatokon is kitűnhessenek.

Hogy tehát a tornakörökkel a kívánt eredményt elérhessük, azt szeretném, hogy a becsület és az athléta méltósága tekintetében kérelhetetlenek legyenek. Megalkuvásnak itt nincsen helye.

Az iskolai tornaköröktől elvárjuk, hogy a becsület és a megnemalkuvás zászlaját lobogtassák, hogy majdan, ha részükre is eljő az egyezkedések ideje, a küzdelmet meg nem másított lelkiismerettel vívják ki.

Még egy polgári jellegű szempontot szeretnék szóvá tenni. Mindannyian, s nem csupán mi francziák, a demokracia korát éljük, mely iránynak mi sem képes ellentállni. S vajjon mi egyik főelőnye e szervezetnek? Az, hogy az egyén részt vesz a törvények alkotásában, a mihez pedig képesség kell. Nem érhetjük be tehát oly passiv lényekkel, a kiket csupán a hatalom készletet a cselekvésre, mert az ilyen pórázon vezetett emberek elbuknak az első alkalommal, azonképen a mint egy athléta le-

* A szónok itt nyilván a nap 24 órájának arányos és méltányos felosztására czéloz.

győzi azt, a ki semminemű sportszerű nevelésben nem részesült. Egy demokratikus államban, a hol a polgárok alkotják a tekintélyt, ugyanők tartoznak e tekintély megbecsülésében jó példával előljárni s ezzel az ország jóllétét és felvirágozását biztosítani.

Ily szellemben óhajtom növendékeimet nevelni s ezt fennen hirdetem.

Nem hallgathatom el, hogy a sport nemes ügyének is vannak ellenfelei, de nem olyanok, hogy engem megfélemlítsenek.

Nagyon szeretem a küzdelmet, Uraim, s főleg akkor, ha a csatát meg kell nyernem, a mit mindig akarok is. Mert ha attól tartok, hogy elveszíthetem, nem állok ki és várok. Várok, de nem sokáig, mert előkészítem csapataimat, s ha készeknek tudom, megindulok. Talán megvertem; de a visszavonulást eleve biztosítottam magamnak.

Az iskolai tornakörök ellenzőit három csoportba oszthatom; ezek az érzelgősök (*affectifs*), a szenvedőlegések (*passifs*) és az ú. n. értelmiség (*intellectuels*).

Őnök, hölgyeim, az érzelgősök és a sport legnagyobb ellensége — az anya. Oh igen, önök félnek, nehogy gyermekük lábát törje; de tudják meg, hogy az összeforrt csont sokkal erősebb az épnél.

Ennek ötletéből eszembe jut Claude Bernard egy szava, a kinek valamikor tanítványa voltam. Az elevenen bonczolásra volt szó és az érzelgősök beleszóltak. És Claude Bernard azt felelte, hogy azokkal, a kik érzelmi okokat tesznek első sorba, nem lehet szóba állani, mert az érzelmeket szavakkal nem lehet meggyőzni. Hozzátette még, hogy csodálkozik azon, mennyi részvétet tanúsítanak ezek az érzelmi lények az állatok irányában, míg a szegény emberiséget oly kevésben részesítik.

Minden anyai érzelmükkel nem fogják megakadályozni, hogy gyermekeik ne játszszanak. Gyermekeik maguk fogják önöket erre rábírn.

A második ellenfél az örökös reaktionáriusok, a túrók, a régiség imádói, minden újításnak született és dühös ellenségei sorából kerül ki. Ezek a sport-mozgalmak ijesztik őket s valóban minden erőlködésünk ellenére valamennyi nyilvános iskolai intézetünkben a tanulók össze vannak tömve, egyik a másik hátán. Százával látni őket az udvarokon olyan mereven, mintha ólomból volnának. És ezt nevezik: a régi jó hagyományok fentartásának! Nem, uraim, hogy győzelmet arassunk, igaz erőre van szükségünk és az igaz erők csak gyakorlatiak lehetnek. Én a magam részéről többre becsülöm az olyan ifjút, a ki egy nagy kereskedelmi vállalatot tud vezetni — a milyen sok van itt a szép Havre-ban — mint az irodalmi embert, a ki 200, 300 vagy 500 frankot keres meg valamely újságnál, mert annak az úrnak, a ki irodalmat csinál, talán ékes a gomblyuka és kellemes az élete, ellenben a másik, a ki ezernyi munkássereget vezet, az ipar és kereskedelem csatáiban győztes. Gazdaggá tesz családokat, gazdagítja hazáját és Franciaország virágzását mozdítja elő!

Ilyen embereket akarunk mi nevelni, olyanokat a kik hozzájárulnak oly sportkörök létesítéséhez, a melyek a gyakorlati képességeket fejlesztik, mert ezek nélkül semmit sem érhetünk el a világon.

Végre következnek harmadik ellenfélnek a szellem emberei. Ilyeneknek nevezem azokat, a kik azt hiszik, hogy nincs többé gyomruk, a kik egy légáramlatot már nem bírnak el és annyira ki vannak éhezve, hogy

már alig tartoznak az emberi nemhez. Az ilyen ember már nem fogja fel az európai eszméket; gyengéd könyveket írt — a legszellemibbről, tele olyan dolgokkal, melyeket nem látni sehol.

Mit tanulhatunk tehát ezektől a «Szellemiektől»? Kijelentem, hogy talán barbár vagyok. De mindazokat a regényeket, a melyek ezri-vel teremnek, nem olvasom, sőt nem is értem, hogy eszes asszonyok hogyan olvashatják ezeket a könyveket, mert el kell ismerni, hogy a regényírók 100,000 példányából 60,000-et a nők vásárolnak.

Hadd végezzek, hölgyeim és uraim, oly kijelentéssel, melyet mindnyájan helyben hagyunk. Azt akarnám, hogy a sport oly közös terület legyen, a melyen az egész ifjúság megkülönböztetés nélkül együtt lehessen; azt akarnám, hogy ebben az országban az érzületek egyesítésén fáradozzunk, melyek bennünket szétválasztanak, hogy Franciaország olyanná váljék, a milyennek mi szabadelvűiek álmodjuk, nem olyanná, hogy valamennyien egyformán gondolkozzunk, ez lehetetlen, de legyen egy olyan Franciaország, a melyben mindenütt igazságos, fenkölt és lovagias eljárással találkozunk, a melyben a másik jogát tisztelik és a türelmesség honol.

*

A mai Franciaország egyik kimagasló alakjának, a «*Jézus Krisztus*» európai híró szerzőjének utolsó szavaira frenetikus taps hangzott fel, melyet Coubertin br. elnök köszönetnyilvánítása tetézett. A nagyszabású beszédet — e sorok írójának indítványára — egész terjedelmében kinyomatták és az országban falragaszok útján hozták a nyilvánosságnak tudomására. Közli: *Kemény Ferencz.*

— **Gyakorlatjavítási tantième.** A Tanáregyesületi Közlöny 215. l. egy jeles tanférfiú a gyakorlatjavítás bajairól és orvosságairól értekezvén, arra az esetre, ha középiskolai törvényünk alapján nem lehetne a reáliskolai philologus tanárok óramaximumát 15-re leszállítani, mint másik és még alaposabban segítő módot a következő javaslatot is fölveti: «Készíthetnénk egy kis költségvetést, pl. azon tarifa szerint, hogy az alsó osztályokban öt krajczárt, a felsőbbekben tizet fizessenek egy-egy gyakorlat javításáért, hogy megtudhassuk, mennyire rugna az ország 60,000 középiskolai tanulója írásbeli gyakorlatainak javítása évenként.» Szó sincs róla, ez a javaslat nem a tanárok véleménye, nem a tanáregyesületé, nem a Közlönyé, sőt tán nem is a szerzőé, hanem csak az író tollé, mely az írás és érvelés hevében kissé elcsúszott. Eddig ez eszébe sem jutott senkinek. A gyakorlatjavítás a tanári munkásság kiegészítő része, melynek elvégzése rendes fizetésünkért kötelességünk, mert az illető tanárok munkásságának elengedhetetlen eszköze és eleme. Vannak intézetek, a hol a javítások tömege elnyomja a tanárt, s ott segíteni kell valami uton-módon. Törekedjünk a zsufolt osztályok megszüntetésére, a tanulók maximális számának fokozatosan lejjebb szorítására, s maguktól elesnek a gyakorlatjavítási misériák. Van a magyar tanárság helyze-

tének javítására sok méltóbb mód és ok, mint az, hogy kötelességszerű munkájának végzésére külön krajczáros jutalmakkal kecségtessük. Mert hová jutnánk ily észjárással!

— Felhívás a kongresszusi napló ügyében. Magyarország tanító-sága nemzetünk ezeréves főnnállásának ünnepét korszakos alkotással, a II. Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszus megtartásával ülte meg. Ez az egyetemes gyűlés, a melyen a kisdédóvótól az egyetemig az ország mindennemű oktató és nevelő intézeteiben működő tanítók és nevelők között eddig nem tapasztalt erővel és arányban nyilvánult a közérzés, a melyen a közoktatás minden ágának nevezetesebb ügyei egységes alapon és nemzeti szellemben tárgyaltattak, — minden időre a mai tanítói nemzedék dicsőségét hirdető emlékoszlop marad.

A tanügyi kongresszus a bezáró összes-ülésen azon határozatot hozta, hogy a tárgyalások menete és eredménye egy Naplóban összefoglalva kiadassék. A kongresszus a napló által is biztosítani kívánta azt a hatását, a melynek nyomai a tanítói társadalmi egyesületi életünkben, törekvéseinkben, a közoktatásunk több ágában felmerült reformmozgalmaiban és alkotásokban már ma is észlelhetők. E Napló tehát, mint a tanítóság mai közoktatási mozgalmainak, eszméinek, törekvéseinek mindent egybe foglaló hű tükre, nemcsak történeti értéket fog képviselni, hanem becses forrásmunka is lesz a közoktatás javán fáradozók kezében, s — bizonyára hosszú ideig — állandó ébrentartója, ösztönzője marad a közoktatásunk nemzeti irányban való egységes fejlődését célzó törekvéseknek.

A kongresszus által a határozatok végrehajtására kiküldött bizottság alulírt szerkesztőkre bízta a Napló elkészítését. E szerkesztőség a múlt év őszétől fogva állandóan fáradozik a nagy mű létrehozásán, a mely nagyobbára már elkészült és a jövő 1898. évi január hó folyamán meg fog jelenni és a tagoknak megküldetni.

A mű két kötetből fog állani. Az első kötet tartalmazza a kongresszus történetét, az összes-ülések, valamint a 19 szakosztály naplóit, az előadások, felszólalások, a hozott határozatok szövegét a gyorsirói feljegyzések szerint. A második kötet a népiskolai osztály (V. egyetemes-tanítógyűlés) naplóját, a Magyarországi Tanítók Országos Bizottságának iratait s a kongresszus tagjainak névsorát foglalja magában.

A napló terjedelme az előre számított 70—75 ívnél jóval többet, közel száz ívet fog kitenni. Az ilyen nagy terjedelművé vált mű kiadása költségeinek fedezésére a végrehajtó bizottság — sajnos! — nem rendelkezik a szükséges anyagi erővel.

Részint azért, hogy a hiányzó pénzüsszeg fedeztessék, részint, hogy módot nyujtsunk a tanintézeteknek és az egyeseknek, kik nem

voltak a Kongresszus tagjai, a mű megszerzésére, a *II. Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszus Naplójára* előfizetést nyitunk. Az egész mű megrendelési ára csak 5 frt, a mely összeg a végrehajtó bizottság pénztárosához, dr. Beke Manó tanár urhoz (Budapest, VII., Damjanich-utca 50.) küldendő.

Bizalommal kérjük Magyarország tanítóit, tanárait, nevelőit, hogy a műre előfizetni s előfizetéseket gyűjteni sziveskedjenek. De különösen kérjük a Tanári s Tanítói Egyesületeket, az iskolák nagyérdemű Igazgatóságait és Tanári Testületeit, hogy a Naplót könyvtárunk számára megrendelni méltóztassanak. Tegyék lehetővé e műnek egész terjedelmében való megjelenését, a melynek létesítésében Magyarország tanítással és neveléssel foglalkozó munkásainak ezrei és ezrei részesek.

Budapest, 1897 december 1.

A *II. Országos és Egyetemes Tanügyi Kongresszus* végrehajtó bizottsága nevében: dr. *Heinrich Gusztáv* elnök; *Nagy László* főtitkár, szerkesztő; dr. *Beke Manó* pénztáros és szerkesztő; dr. *Kovács János* titkár és szerkesztő; *Hajós Mihály* titkár és szerkesztő.

MAGYAR PAEDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó ülés 1897 november hó 20-án.

Jelen vannak: dr. *Heinrich Gusztáv* elnöklése mellett Zsilinszky Mihály államtitkár, Halász Ferencz osztálytanácsos, Lederer Abraham, dr. Wagner Alajos, Péterfy Sándor, Peres Sándor, Józsa Mihály, Sztankó Béla, Major Gyula, Amberg József, dr. Gyulay Béla, dr. Beke Manó, dr. Baló József, Horvay Ede, Málnay Mihály, Kirchner Béla, dr. Kovács János, dr. Waldapfel János, dr. Demeczky Mihály, dr. Gyomlay Gyula, Balogh Péter, dr. Szigetvári Iván, Geréb József, Neiger Sándor, Acsay Antal, Bubicz Károly, Rados Ignác, Négyesy László, Zlinszky Aladár és igen sok tanárjelölt.

I. Elnök megnyitja az ülést. *Snašel Ferencz* felolvassa: «*Gazdaságtan a népoktatási intézetekben*» című értekezését, (1. a folyóirat jelen számát). A Társaság nevében elnök köszönetet mond felolvasónak tanulságos és érdekes fejtegetéséiért.

II. Dr. *Waldapfel János*: «*Középiszkoláink igazgatása*» cím alatt értekezik. A kérdéshez szólnak: *Szigetvári Iván*, a ki nem kívánna kikötni, hogy a gazdai és irodai munkára okvetetlen tanár legyen alkalmazandó, hanem kívül álló egyén is lehessen. *Demeczky Mihály* fölemlíti, hogy az általa vezetett intézetben most szervezik a gazdasági gondnoki állást, egy irodavezető tanár pedig már régebb idő óta van alkalmazva. Gazdai állásra azonban nem tartja a tanárt alkalmasnak. Javasolja, hogy bizassék meg a miniszteriumbőlely kebelbeli szakértő, a ki az összes budapesti állami középiszkolák gazdasági ügyeit igazítsa. Vidéken